

Remissvar – En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden

D.nr: SOU 2025:122

Till: Klimat- och näringslivsdepartementet

Från: Svensk Solenergi

Datum: 2 april 2026

Handläggare: Ludvig Bydén

Svensk Solenergi är den samlande branschföreningen för Sveriges snabbt växande ekosystem av företag inom solkraft, energilagring, flexibilitetstjänster och smart energistyrning. Tillsammans med våra cirka 300 medlemsföretag driver vi utvecklingen mot ett hållbart, kostnadseffektivt och robust energisystem där förnybar elproduktion, lagring och styrning samverkar.

Inledning och sammanfattning

Svensk Solenergi tackar för möjligheten att besvara denna remiss. Vi ställer oss övergripande positiva till delbetänkandets syfte och huvudsakliga förslag. En kortare och mer förutsägbar överklagandeprocess gagnar investeringsklimatet för solenergi och tillhörande energilagring. Vi välkomnar särskilt att länsstyrelsesteget slopas för PBL-ärenden exempelvis för transformatorstationer och batterilagring.

Tillståndsutredningens delbetänkande SOU 2025:122 föreslår en reform av överklagandeprocessen inom mark- och miljörätten. De centrala förslagen innebär att:

- länsstyrelsernas roll som mellaninstans vid överklagande av kommunala PBL-beslut och vissa miljöbalksbeslut slopas,
- att Mark- och miljööverdomstolens (MÖD) roll som prejudikatinstans renodlas,
- att en överklagandeavgift införs,
- att tvåmånadersfristen för domslut efter förhandling lagfästs enhetligt,
- samt att detaljplaneprocessen förenklas.

Vi vill lyfta några viktiga synpunkter som bör beaktas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

1. Förkortad instanskedja för PBL-ärenden

Utredningen föreslår att kommunala beslut om lov, start- och slutbesked, förhandsbesked och tillsyn enligt plan- och bygglagen inte längre ska överklagas till länsstyrelsen, utan direkt till mark- och miljödomstol (MMD). Instanskedjan kortas därmed från fyra till tre prövningsinstanser, och den totala handläggningstiden bedöms kunna minska med tre till sex månader.

Svensk Solenergi välkomnar förslaget. För vissa solenergiaktörer är bygglovsprocessen central. Inte minst för de som uppför takmonterade solcellsanläggningar (ibland bygglovspliktiga), transformatorstationer och storskaliga batterilager. Överklaganden av sådana beslut har i dag en instanskedja som upplevs onödigt lång av branschen. Att slopa länsstyrelsesteget innebär en reell förkortning av den tid det tar att uppnå laga kraft, vilket är avgörande för projektekonomi och investeringsbeslut.

Vi vill samtidigt uppmärksamma att en direkt överklagningsväg till domstol innebär en mer formaliserad process än överklagande till länsstyrelsen. Domstolsprocessen ställer generellt högre krav på juridisk representation och processuell hantering, vilket kan innebära ökade kostnader för både klagande och motpart. Det är avgörande att reformen inte i praktiken leder till att överklaganden för enskilda fastighetsägare blir mer omfattande och kostsamma än i dag. Det gäller särskilt vid ansökan om bygglov för takmonterade solcellsanläggningar hos privatpersoner. Vi anser därför att det bör utredas om det finns behov av vägledning eller förenklad processordning för mindre aktörer.

Vi vill samtidigt betona vikten av att mark- och miljödomstolarna tillförs tillräckliga resurser för den utökade rollen. Reformen innebär en betydande ökning av antalet mål vid MMD. Det är avgörande att domstolarna har kapacitet i form av både personal och specialistkompetens inom energi- och planfrågor för att ta emot denna ökade måltillströmning. En reform som kortar instanskedjan på pappret men i praktiken leder till längre kötider vid MMD uppnår inte sitt syfte.

2. Mark- och miljööverdomstolens roll och slopad ventil till Högsta domstolen

Utredningen föreslår att MÖD:s roll renodlas till prejudikatinstans, och att möjligheten att i PBL-mål öppna en ventil för vidare överklagande till Högsta domstolen (HD) slopas. MÖD föreslås därmed bli definitiv slutinstans i PBL-mål.

Vi ser positivt på renodlingen av MÖD:s roll, men vill lyfta en viktig reservation: rättspraxis för solenergi och batterilager inom PBL-tillämpningen är ännu inte fullt ut etablerad. Frågor om bygglovsplikt, grannars klagorätt och kommuners möjlighet att reglera solcellsinstallationer i detaljplan är områden där prejudikat fortfarande formas. Det är därför viktigt att MÖD ges goda förutsättningar att faktiskt verka som prejudikatinstans, och att dispensprövningen utformas så att principiellt viktiga solenergiärenden verkligen når domstolen. Slopandet av ventilen till HD gör MÖD:s avgöranden slutgiltiga, vilket understryker behovet av hög och konsekvent kvalitet i domstolens prövning.

3. Överklagandeavgift

Utredningen föreslår en avgift om 1 000 kronor för överklagande till MMD och 2 000 kronor till MÖD. Undantag görs för klaganden med låg inkomst (vars ekonomiska underlag understiger 260 000 kr) samt för det allmänna. Avgiften

återbetalas i de fall då verksamhetsutövaren är den klagande och har framgång med överklagandet.

Svensk Solenergi är i princip positiv till åtgärder som minskar oseriösa överklaganden, och ser avgiftsnivåerna som måttliga. Avgiften kan bidra till att filtrera bort överklaganden utan saklig grund, vilket gynnar projektutvecklare och fastighetsägare som söker bygglov för olika energirelaterade byggnationer.

Vi vill dock uppmärksamma att avgiften inte bör utformas så att den försvårar för enskilda sakägare med legitima intressen att hävda sin rätt, till exempel i fall där en anläggning allvarligt påverkar grannfastigheter. Undantaget för låginkomsttagare är välkommet, men utredningens föreslagna inkomstgräns (260 000 kr) bör följas upp för att säkerställa att den träffar rätt grupper.

4. Lagfäst tidsfrist för domslut i Mark- och miljödomstol

Den befintliga tvåmånadersfristen i 22 kap. 21 § miljöbalken för meddelande av domslut efter avslutad huvudförhandling föreslås flyttas till lagen om mark- och miljödomstolar och göras enhetlig för alla måltyper som handläggs där.

Vi välkomnar att fristen görs enhetlig och tydlig. Förutsägbarhet i domstolsprocessens avslutande skede är värdefullt för projektörer och investerare. Vi noterar att fristen avser tid från avslutad förhandling till dom, och alltså inte reglerar den samlade handläggningstiden. I detta sammanhang vill vi lyfta en diskrepans mellan den statistik som betänkandet hänvisar till och den verklighet som våra medlemsföretag möter.

Utredningens statistik över handläggningstider vid MMD och MÖD omfattar samtliga måltyper, inklusive enklare ärenden som drar ned genomsnittet. För komplexa ärenden avseende solparker där MKB, flera sakägare och motstridiga intressen ofta ingår, kan den faktiska processen ta flera år från överklagande till lagakraftvunnet avgörande. Detta gäller både de som anmälts som undersökningssamråd enligt 6 kap. 12 § miljöbalken och de som ansökt om frivilligt miljötillstånd enligt 9 kap. miljöbalken. En reform som enbart reglerar processens avslutande skede riskerar därför att ha marginell effekt för de projekt där tidspressen är som störst.

Vi vill samtidigt framhålla att de största tidsvinsterna i praktiken ofta ligger i prövningens tidiga skeden, särskilt kopplat till krav på underlag och samordning mellan olika prövningar. För att uppnå reell effekt bör denna reform därför genomföras i samspel med en bredare översyn av tillståndsprocesserna, i linje med de förslag som lämnats i SOU 2024:98.

Vi bedömer att de nu föreslagna åtgärderna, även om de är välkomna, endast adresserar en begränsad del av den totala ledtiden i tillståndsprocessen, då de mest tidskrävande momenten för många projekt uppstår innan överklagandefasen.

Vi instämmer däremot i att tidsfrister inte är en generell lösning på långa handläggningstider. I värsta fall kan de motverka rättssäkerhet och trovärdighet för myndigheternas beslut. Problemet med dagens prövningar av solparker beror snarare på processuell komplexitet och hänförs till stor del till länsstyrelsernas ökande krav på underlag, vilket också påverkar överklagandens tidsåtgång. Vi vill därför understryka vikten av en bredare reform som innehåller förslagen i tillståndsutredningen (SOU 2024:98). Vi har tidigare lämnat **våra synpunkter** på den.

5. Förenklad detaljplaneprocess

Svensk Solenergi noterar att betänkandet innehåller förslag om förenkling av detaljplaneprocessen, bland annat avseende länsstyrelsens planeringsbesked och kretsen för samråd. Vi bedömer att dessa förslag inte har någon direkt påverkan på sol- och batteribranschens verksamhet och lämnar därför inga specifika synpunkter i denna del.

Avslutningsvis

Svensk Solenergi står till förfogande för eventuella frågor kring detta remissvar och tidigare betänkanden i anslutning till regeringens viktiga arbete med att korta tillståndsprocesserna. Vi ser gärna att de synpunkter som framförs ovan beaktas i det fortsatta beredningsarbetet.

Anna Porelius, vd
Svensk Solenergi